

Nya markisfundament på Stora Torget

Utanför Sushi Yama

L2011:4081

Innerstaden 1:23 (Stora torget)

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Johan Levin

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/lokal/område/sträcka	Innerstaden 1:23 (Stora torget)
Socken/stad	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	L2011:4081
Digitala fastighetskartans blad	64F 7d SO
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	RTK-GPS
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-7168-2023
Länsstyrelsens handläggare	Åsa Algotsson
ÖM dnr	0124/23
ÖM projektnr	002244
ÖM Intrasisnr	-
KMR uppdragsnr	202300628
Beställare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Sushi Centralen AB
Projektledare	Johan Levin
Biträdande projektledare	-
Personal	-
Fältarbetstid	2023-06-01
Totalt undersöktes	3,2 m ²
Fynd	Inga fynd tillvaratogs
Foto	Digitala
Analyser	-
Grafik	Johan Levin
Renritning	Johan Levin
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Nya markisfundament på Stora Torget

Utanför Sushi Yama

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska undersökningar	4
Syfte och metod	6
Resultat	6
Schakt 1.....	6
Schakt 2.....	7
Slutsatser	8
Referenser	8
Bilaga 1. Ritningar	10

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

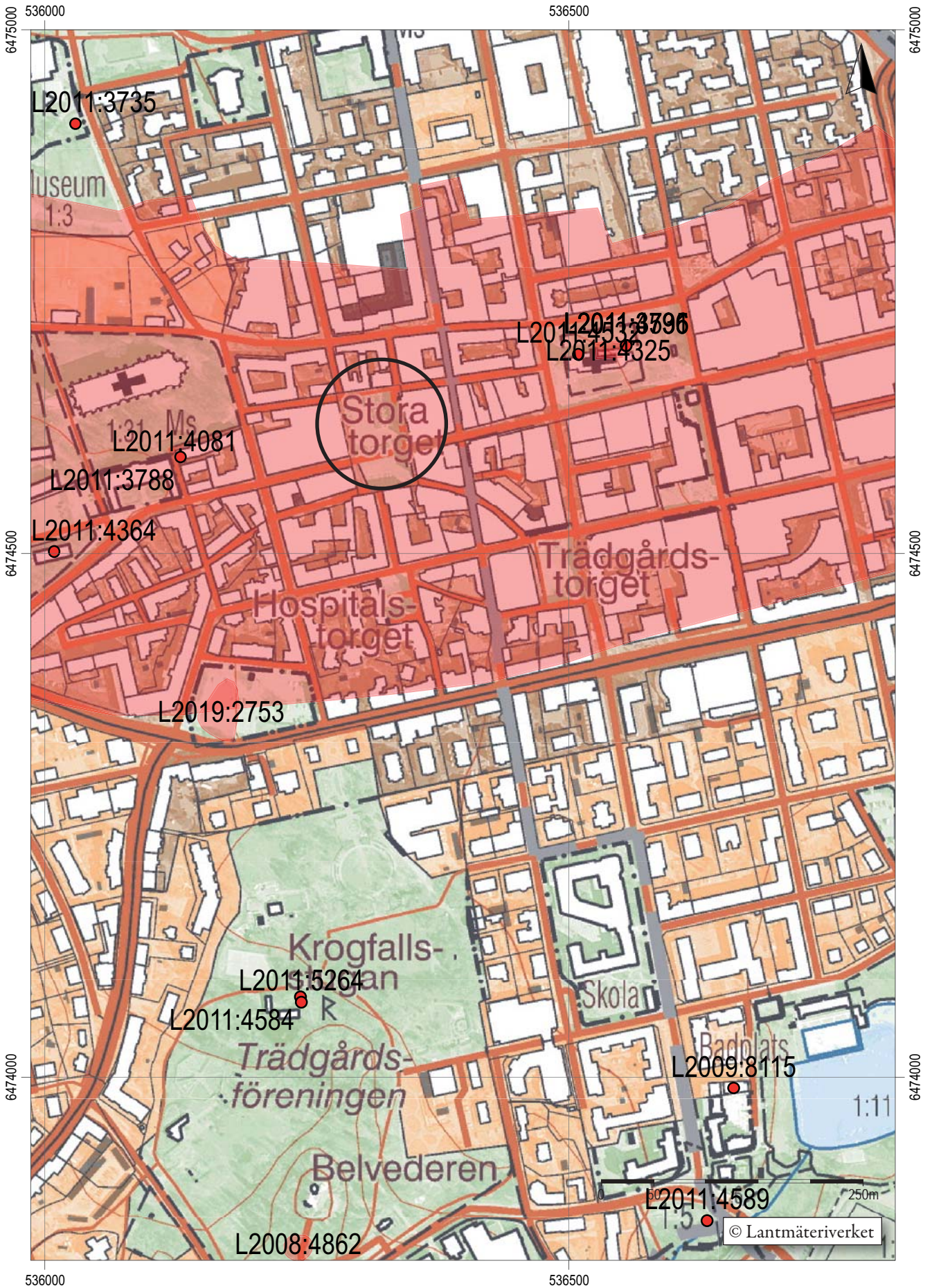
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

I juni 2023 utförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på Stora torget i Linköping, inom Linköpings medeltida och historiska stadsområde (L2011:4081, stadslager). Undersökningen föranledes av planer på att gjuta markisfundament till uteserveringen vid restaurang Sushi Yama, vid torgets norra kortsida. Schaktningsövervakningen omfattade två schakt och i båda schakten påträffades välbevarade, homogena kulturlager på ett djup om 0,50 respektive 0,60 m under marknivå, med en mäktighet om ca 0,50–0,60 m. Inga konstruktioner påträffades och inga fynd tillvaratogs vid undersökningen.

Johan Levin
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

I juni 2023 utförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på Stora torget i Linköping, inom Linköpings medeltida och historiska stadsområde (L2011:4081, stadslager). Undersökningen föranleddes av planer på att gjuta markisfundament till uteserveringen vid restaurang Sushi Yama, vid torgets norra kortsida. Schaktningsövervakningen omfattade två schakt och i båda schakten påträffades välbevarade, homogena kulturlager på ett djup om 0,50 respektive 0,60 m under marknivå, med en mäktighet om ca 0,50–0,60 m. Inga konstruktioner påträffades och inga fynd tillvaratogs vid undersökningen. Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland. För de arkeologiska kostnaderna svarade Sushi Centralen AB. Ansvarig för fält- och rapportarbetet har varit Johan Levin.

Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska undersökningar

Stora torget ligger mitt i det medeltida Linköpings stadsområde. Terrängen sluttar svagt åt sydöst och på platsen för dagens torg har en rad vägar strålat samman. Detta vägmöte har troligen gett upphov till torgbildningen och marknadsplatsen. Den rektangulära form som torget uppvisar på 1696 års karta verkar ha tillkommit först under 1400-talet i samband med en då genomförd bebyggelsereglering (Tagesson 2002:343 ff). En rådstuga och ett rådhus omnämns i skriftliga källor i slutet på 1400-talet, så vid denna tid bör det ha funnits en rådhusbyggnad. Stora torget har undersökts arkeologiskt vid ett flertal tillfällen. Fram till 1980 var undersökningarna koncentrerade till torgets södra del. År 1948 genomfördes en större arkeologisk undersökning på torget söder om Storgatan - inom det som fram till stadsbranden år 1700 utgjorde kvarteret Holmen. Där påträffades byggnadslämningar, timmerrester och en härd på ca 0,5 m djup under markytan. Under byggnaderna hade man pålat med ett antal ekpålar eftersom marken var sank (Gustin 2007a). Den bebyggelse som fanns på Holmen, och som sannolikt förstördes vid stadsbranden 1700, kom aldrig att återuppföras utan marken införlivades istället med Stora torget.

Stora torget norr om nuvarande Storgatan har berörts av två större schaktningsövervakningar. Den första schaktningsövervakningen utfördes 1979. Schaktet hade sin början i korsningen Domkyrkogatan/Platensgatan och fortsatte sedan på torgets västra sida

i Platensgatans förlängning. Här påträffades endast omrörda lager ner till den orörda undergrunden. I ett snedschakt ut mot torget, se fig 3, påträffades dock orörda kulturlager ned till ett djup om 1,8 m under dagens marknivå. Det äldsta lagret i detta schakt innehöll mycket järnslag och i den orörda bottensanden fanns två slaggfyllda gropar. Sammantaget indikerar detta att järnhantering skett på eller i anslutning till torget (Eriksson 1980).

Den andra större arkeologiska insatsen skedde 1980 då Östergötlands museum utförde en undersökning på torget. I ett schakt längs torgets västra långsida dokumenterades äldre torgbeläggningar samt en stor mängd runda mörkfärgningar tolkade som störhål efter hägnader. I ett månggrenat schakt vid torgets östra sida utgjordes de undre skikten av vad som tolkades som en stenlagd väg. I samma schakt påträffades även delar av det gamla rådhusets murverk (Eriksson 1987:19).

Våren 1995 utförde Östergötlands museum en anti-kvarisk kontroll utanför Lagerströmska huset i Stora torgets nordöstra hörn. I botten av de tre schakten, på 0,6–0,7 m djup, påträffades bevarade kulturlager. Dessa kom inte att undersökas närmare då arbetet inte krävde att schakten grävdes djupare än så (Hörfors 1995).

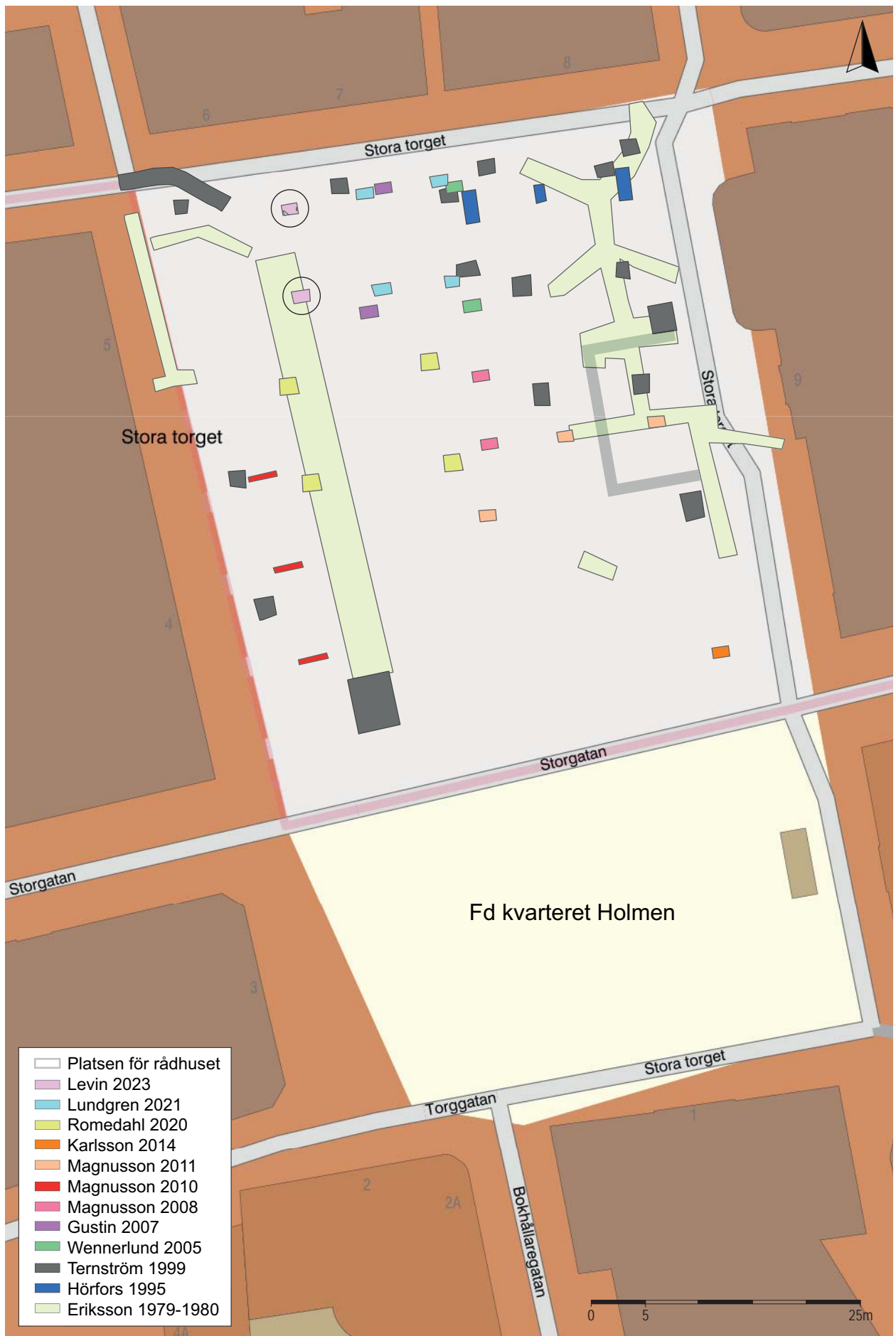
Vid en schaktningsövervakning år 1999 togs 19 schakt upp. Schakten, som främst var koncentrerade till torgets nordöstra sida, hade bara undantagsvis ett djup som översteg 0,5 m. I flertalet schakt syntes stenläggningar på 0,3–0,4 m djup. Dessa bedömdes vara sentida. I ett av schakten påträffades grundmurar till gamla rådhuset (Ternström 2003).

Östergötlands museum utförde en mindre undersökning 2005 i samband med schaktning för två markisfundament till restaurang Magnolia som då fanns på platsen. Under 0,5 m tjocka bärlager följde fem skikt med kulturlager och i ett av schakten fanns rester efter en stenläggning. På ca 1 m djup framkom den sterila undergrunden (Wennerlund 2005:5).

År 2007 påträffades vid en arkeologisk förundersökning flerskiktade kulturlager ca 0,5–0,7 m under markytan. Dessutom framkom byggnadsrester som troligen härstammar från rådhusbyggnaden som var belägen på torget från och med senmedeltid fram till stadsbranden år 1700 (Gustin 2007b).

Vid en schaktningsövervakning 2008 framkom omrörda, sandiga kulturlager på ca 0,4–0,5 m djup och fortsatte ända ner till schaktbotten på 1,2 m. Dessa lager var mycket fyndfattiga och innehöll några enstaka djurben, sten, kol samt en bit bränt trä. (Magnusson 2008).

I juni 2010 utförde Östergötlands länsmuseum en schaktövervakning i samband med schaktningar för tre markisfundament utanför Café Mokka. I två av de tre schakten framkom kulturlager under påförda

Figur 3. Tidigare arkeologiska undersökningar på Stora torget med de aktuella schakten inringade. Observera att undersökningar söder om Storgatan i fd kvarteret Holmen ej är medtagna. Skala 1:500.

utfyllnadsmassor. I det ena schaktet påträffades också något som tolkas vara ett murat stolpfundament. Fynd av bl a passglas och kritpipa tyder på att kulturlagren, ned till schaktbotten, kan dateras till efterreformatorisk tid. (Magnusson 2010)

I mars 2011 utförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning vid grävning för markisfundament utanför Stora hotellet. I alla de tre schakten som grävdes framkom kulturlager och i två av dem påträffades stenläggningar (Magnusson 2011).

Vid en arkeologisk förundersökning 2014 i samband med byte av en vattenpost i Stora torgets sydöstra del dokumenterades kulturlager på ett djup om 0,6–0,7 m under markytan, med en mäktighet om ca 0,35 m. Schaktet följde en äldre ledning och därför var området kraftigt stört. Kulturlager kunde iaktas på två ställen i schaktkanterna (Karlsson 2015).

Vid två schaktningsövervakningar 2020 och 2021 utförda av Östergötlands museum undersöktes totalt åtta schakt. I schakten syntes äldre torgbeläggningar samt homogena och sandiga kulturlager. Två av schakten (år 2020) grävdes utan antikvarisk medverkan. Vid detta tillfälle förstördes en stenkonstruktion, sannolikt en brunn, vilken hjälpligt fick dokumenteras i efterhand (Romedahl 2022).

Syfte och metod

Schakten, totalt två stycken, grävdes för hand av personal anställda av F & M Hantverks-kompetens. Schakten mätte ca 1,4 x 0,9 m respektive 1,6 x 1,2 m och grävdes till ett djup om 1,6 m. Lagerföljderna i schakten dokumenterades med beskrivning, sektionsritning och fotografering och schakten mättes in med RTK-GPS. Ett jordprov och ett djurben för ¹⁴C-analys samlades in. Dessa har dock i ett senare skede bedömts inte vara relevanta för analys. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Resultat

Schakt 1

Schaktdjup: 1,6 m.

Kulturlagertjocklek: ca 0,5 m.

I schakt 1 (det norra schaktet) framkom bevarade kulturlager på ett djup om 0,5 m under nuvarande marknivå. Lagerföljden presenteras här i korrekt stratigrafisk ordning med det äldsta först.

Figur 4. Schakt 1 mot norr. Foto Johan Levin, ÖM.

Lager 1 hade en mäktighet om 0,3 m och utgjordes av fin, något 'smutsig' brun sand. Kontaktytan mellan Lager 1 och undergrunden, som bestod av fin gulbrun sand, var diffus. Lager 1 tolkas utgöra en ursprunglig växthorisont.

Nästköljande Lager 2 hade en mäktighet om 0,4 m och utgjordes av homogen, mörkt brungrå siltig sand med endast enstaka småsten. Liknande lager, på samma stratigrafiska nivå, har dokumenterats vid flera närliggande undersökningar, bland annat 2021. Lagret tolkas som ett planerings-/utjämningslager som påförts i samband med torgets etablering.

Lager 3 hade en mäktighet om ca 0,15 m och bestod av homogen, mörkgrå, kompakt och något lerig silt med inslag av kol och tegelkross. Även här har liknande lager påträffats vid 2021 års undersökning.

Lager 4 utgjordes av moderna bärlager av grus och sand, ställvis med inblandning av omrörd kulturjord. I skiljet mellan Lager 3 och 4 var ställvis renare skikt med ljusbrun sand (Lager 5).

Schakt 2

Schaktdjup: 1,6 m.

Kulturlagertjocklek: ca 0,55–0,60 m.

I schakt 2 (det södra schaktet) framkom bevarade kulturlager på ett djup om 0,5 m under nuvarande marknivå. I schaktet noterades en störning i hela den västra delen ned till ett djup om 0,9 m under dagens marknivå. Störningen har visat sig överensstämma väl med schaktet från 1980 års undersökning, både vad avser placering och djup (se fig 3). Lagerföljden presenteras här i korrekt stratigrafisk ordning med det äldsta först.

Lager 1 bestod av homogen, mörkgrå, siltig sand med något diffus kontaktyta mot den underliggande undergrunden, vilken här utgjordes av brunröd, grov sand. Lagret liknar det norra schaktets Lager 2 och tolkas utgöra del av samma planerings-/utjämningslager.

Ovanliggande Lager 2 bestod av kompakt, grå, siltig lera med enstaka tegelkross, och hade en mäktighet om 0,08–0,10 m. I skiljet mellan Lager 1 och 2 noterades även enstaka mindre stenar. På samma stratigrafiska nivå, dvs 0,7–0,8 m under marknivå, har liknande lerlager med enstaka sten dokumenterats, bland annat vid 2007 års undersökning. Möjligen skulle lerlagret med sten kunna tolkas som någon form av hårdgjord yta/torgbeläggning.

Lager 3 utgjordes av en tunn, gulbeige sandlins.

Figur 5. Schakt 2 mot söder. Foto Johan Levin, ÖM.

Nästföljande Lager 4 bestod av ett mörkgrått, homogent, siltigt kulturlager. Lagret liknar det norra schaktets Lager 3 och tolkas utgöra en del av detta, även om inslaget av tegelkross och kol var sparsammare.

Lager 5 utgjordes av moderna bärlager av grus och sand, ställvis med ganska riklig inblandning av omörd kulturjord med tegelkross, kalkbruk och kol. Troligen är inblandningen återfyllda massor från 1980 års undersökning.

Slutsatser

Vid den arkeologiska undersökningen, som utfördes i form av en schaktningsövervakning, undersöktes och dokumenterades två schakt på Stora Torget i Linköping. Undersökningen visade att det fanns tjocka kulturlager under nuvarande torg- och gatunivå på de platser där schaktningar utfördes. I schakt 1 var kulturlagertjockleken ca 0,5 m och undergrunden framkom på ca 1,4 meters djup. I schakt 2 var kulturlagertjockleken 0,55-0,60 m och undergrunden påträffades på ett djup av ca 1,1 m. I båda schakten framkom bevarade kulturlager på ett djup om 0,5 m under nuvarande marknivå. Resultaten från den aktuella undersökningen korrelerar väl med resultat från tidigare undersökningar i närområdet, såväl vad gäller det djup på vilket bevarade kulturlager påträffas som dessas karaktär och mäktighet. Då få mer omfattande arkeologiska insatser gjorts på Stora torget är det dock svårt att få en god helhetsbild över eventuella större strukturer och konstruktioner.

Referenser

- Eriksson, J. 1980. *Schaktningsövervakning vid Stora Torget i Linköping nordvästra del*. Opublicerad rapport. Östergötlands museum.
- Eriksson, J. 1987. Stora Torget – Linköpings historiska kärna. I: *Linköping 700 år*. Lindqvist, G (red). Meddelanden från Östergötlands länsmuseum. Linköping.
- Gustin I. 2007a. *Stora Torget i Linköping*. Arkeologisk undersökning. RAÄ 153, Stora Torget, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2007:66.
- Gustin I. 2007b. *Stora Torget. Restaurang Magnolia*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2007:49.

Hörfors, O. 1995. Uteserveringar på Stora Torget. Fornlämning 153, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Tjänsteanteckning. Östergötlands länsmuseum.

Karlsson, E. 2015. *Ny vattenpost på Stora torget*. RAÄ 153, Stora torget, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands museum. Rapport 2015:11.

Magnusson, M. 2008. *Två hål i Stora Torget. Schaktningar för markisfundament*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Innerstaden 1:23, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2008:50.

Magnusson, M. 2010. *Schaktning för markisfundament på Stora Torget. Utanför Café Mokka*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Innerstaden 1:23, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2010:61.

Magnusson M. 2011. *Flera markisfundament på Stora Torget i Linköping*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Innerstaden 1:23, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands museum. Rapport 2011:34

Romedahl, H. 2022. *Fundament till O'Learys och Smaksak*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. L2011:4081, Stora Torget, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands museum. Rapport 2022:19.

Tagesson, G. 2002. *Biskop och stad – aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping*. Lund Studies in Medieval Archaeology.

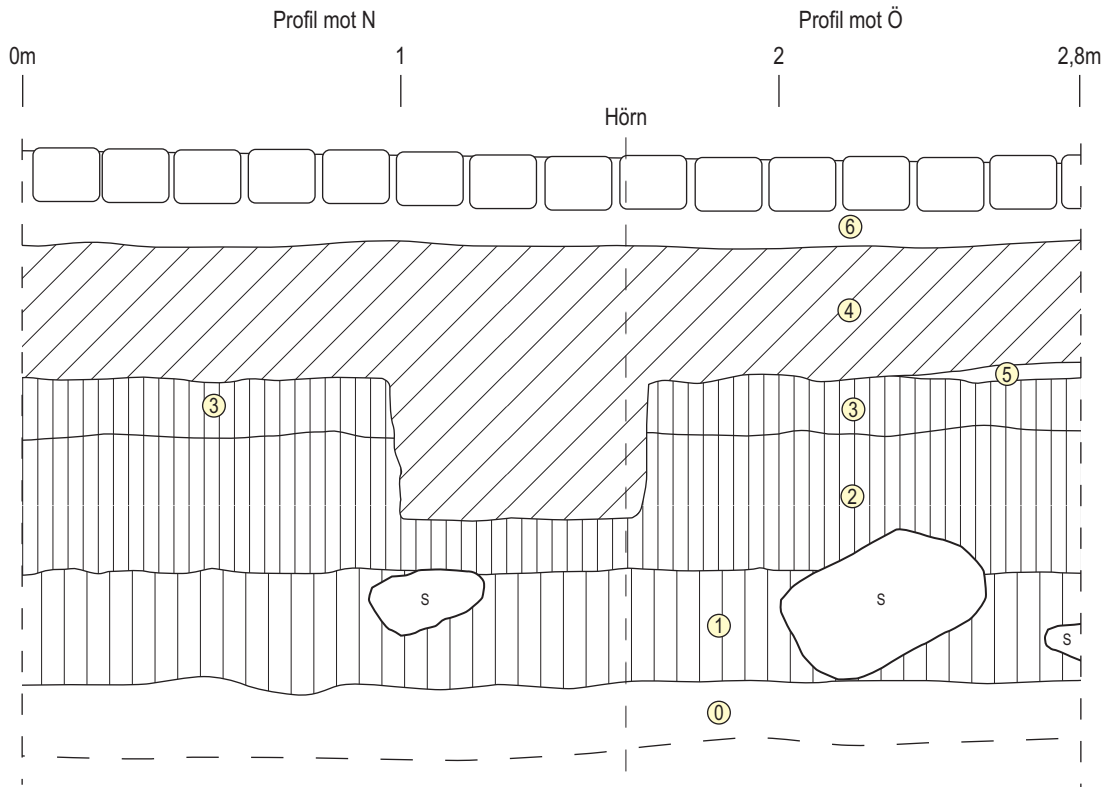
Ternström, C. 2003. *Stora Torget*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum. Östergötlands museum. Rapport 2003:22.

Wennerlund, J. 2005. *Stora Torget, restaurang Magnolia*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2005:47.

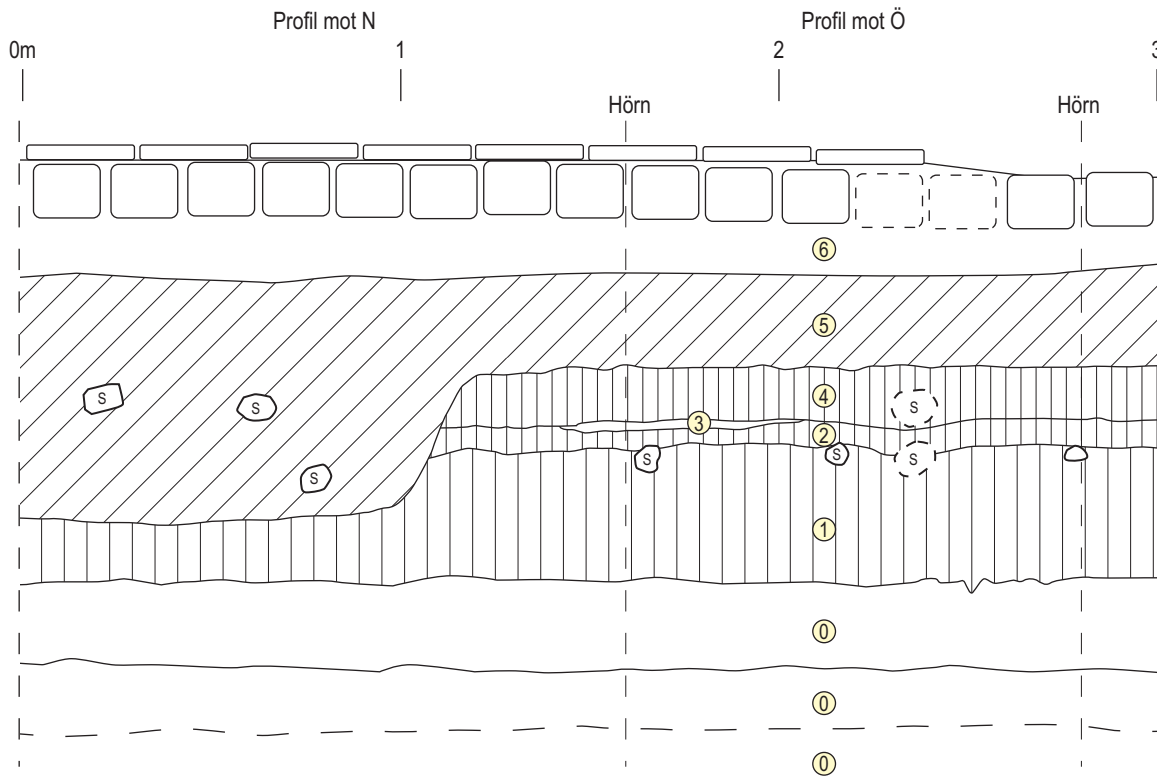

Bilaga 1. Ritningar

Schakt 1 (norra schaktet)

Schakt 2 (södra schaktet)

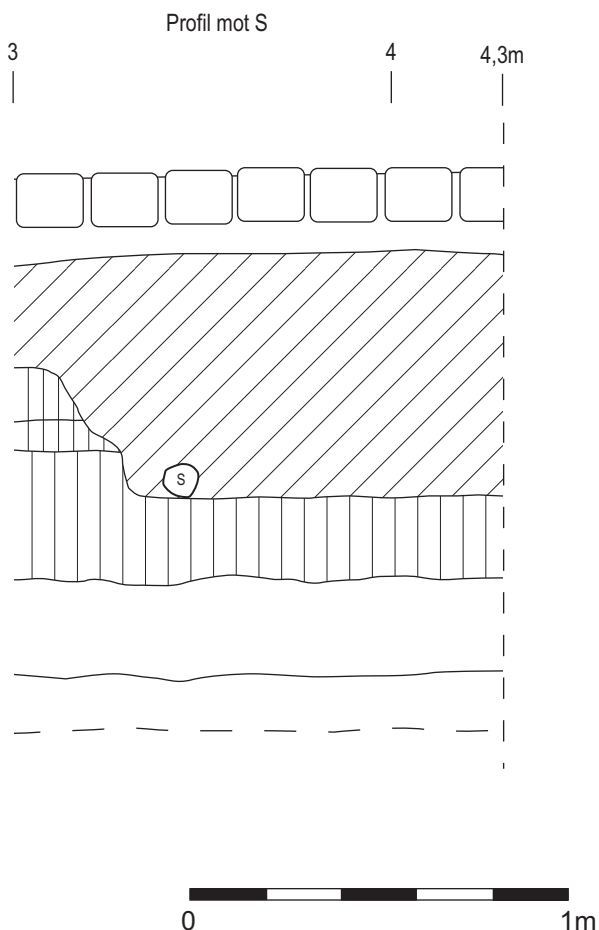

Schakt 1

- 6 Ljusbrun sättsand.
- 5 Sandlins.
- 4 Lager med grus och sand med inblandning av omrörd kulturjord. Mot botten ett renare skikt med ljusbrun sand.
- 3 Mörkgrått, kompakt, något lerigt, siltigt homogent k-lager med inslag av tegelkross och kol.
- 2 Mörkt brungrått homogent k-lager med endast enstaka småsten.
- 1 Ljust brunrå sand med diffus kontaktyta mot underliggande gulbrun sand. Odlingslager?
- 0 Gulbrun, fin sand (undergrund).

Schakt 2

- 6 Två skikt med ljusgrå resp mörkgrå sättsand.
- 5 Brunrå, grov sand med inslag av grus och inblandning av omrörd kulturjord. Inslag av tegelkross, kalkbruk och kol. Enstaka sten 0,05-0,10m diam.
- 4 Mörkgrått, homogent, siltigt k-lager.
- 3 Gulbeige sandlins.
- 2 Kompakt, siltig lera med enstaka tegelkross. I kontaktytan mot ovanliggande lager en tunn lins med gulbeige sand (L5). Närmast under det kompakta lagret enstaka småsten i profilen. Ev rest efter stenläggning/knadder?
- 1 Mörkgrått homogent, siltigt k-lager. Liknar L4. Något diffus kontaktyta mot underliggande lager.
- 0 Brunröd, grov sand (undergrund).
- 0 Brunrött grus (undergrund).
- 0 Brunröd/rödgrå lera (undergrund).

Stora torget, markisfundament
Innerstaden 1:23
Linköpings stad och kommun, Ög
L2011:4081
Profilritning
Skala 1:20
Dnr 0124/23
2023-06-01 Johan Levin
Renritning Johan Levin

I juni 2023 utförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på Stora torget i Linköping, inom Linköpings medeltida och historiska stadsområde (L2011:4081, stadslager). Undersökningen föranleddes av planer på att gjuta markisfundament till uteserveringen vid restaurang Sushi Yama, vid torgets norra kortsida. Schaktningsövervakningen omfattade två schakt och i båda schakten påträffades välbevarade, homogena kulturlager på ett djup om 0,50 respektive 0,60 m under marknivå, med en mäktighet om ca 0,50–0,60 m. Inga konstruktioner påträffades och inga fynd tillvaratogs vid undersökningen.

ISSN 1403-9273
Rapport 2023:38